№ 34 (פערטער יאָרגאַנג) פרייז 10 גראָשן BIALER WOCHENBLAT

ביאלער וואכנבלאט

נאציאנאל גצועלשאַפטלעך וואָכנבלאַט פאַר ביאַלע-פּאָדל. און אומגעגנט.

אַבאָנאַמענטס-פרייז:

מאָנאַטלעך	40 גראָשן
פערטל-יערלעך	1.20 זל.
אויסער ביאַלע מאָנאַטלעך . .	1 זל.
פאַר אַ קוואַרטל . .	2 זל.

אַנאָנסן-פרייז:

פאַר אַ וואָרט טעקסט 10 גראָשן

פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן און אָפענע בריוו איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.

די צייטונג טראָגט נישט קיין [illegible] און איז נישט אויסגערעכנט אויף [illegible].

אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען
Red. „BIALER WOCHENBLAT"
Biała-Podl., Grabanowska 39.
Konto rozrach. № 1.
Skrz. poczt. 26.

Biała-Podlaska, dnia 27 sierpnia 1937 r.

ביאַלע-פּאָדל., 27 אויגוסט פרייטאָג פ' תבא תרצ"ז

לרגלי נשואי בן דודנו מר גרשון חנוך לוי עם ב"ג יעגטע צעפעלינסקי אנחנו מברכים שתהיו על מפתן החיים צלוחים, תורה ועשרות ותיחדו על שלחנכם, ותזכו לבנות ביתכם על ערי ציון וירושלים.

משפחת דראגיצינסקי וקליינהענזינגער (דרוגיצין עג"ב).

כל מלא ברכות ובתוכם ברכת מזל-טוב אנחנו שולחים לרגלי נשואי בן גסנו ודודנו מר גרשון חנוך לוי עם ב"ג יענטע צעפעלינסקי

משפחת קאזאק (לאָדז).

משפחת חיים שטיינקלאָפער (יאַנאָוו).

משפחת לוי!

לרגלי בוא בנכם **חנוך** בקשר-נשואים עם מרת **יענטע** — אחולינו של עשר ונחת

משפחת י. מגדל.

צו דער חתונה פון ה' חנוך לעווי מיט פרל' יענטע צעפעלינסקי וינטשן מיר זיי פיל גליק און די עלטערן — פיל נחת

שמואל שוואַרץ און פרוי.

פאַמיליע צעפעלינסקי!

צו דער חתונה פון אייער טאָכטער יענטע —

אונ־ערע האַרציקסטע גליקוואונטשן

פאַמיליע נ. אַלטביר.

ברכות מאליפות ולבביות אנו שולחים למשפחת לעווי לרגלי נשואי בנם חנוך עם מרת יענטע צעפעלינסקי

משפחת איסר לוסטיגמן.

הינך און יענטע!

צו אייער חתונה —

אונזערע הערצלעכע גליקוואונטשן

די עלטערן — פיל נחת

יוסף קראַמאַזש און פאַמ.

יעקב פרעטער און פרוי.

טנא מלא פרחים אנו שולחים למשפחת לוי

לרגלי נשואי בנם חנוך את מרת יענטע צעפעלינסקי

משפחת א. שינברג.

לאה'לע און יעקב!

צו אייער חתונה —

אונזערע בעסטע וואונטשן און אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן די עלטערן — פיל נחת

פאַמיליע און אברהם קאָראַליק.

משפחת לוי!

לחתונת בנכם — מזל-טוב!

ולאיש ואשתו — עתיד מזהיר

משפחת אלטביר.

ברכת מז"ט למשפחת לוי לחתונת בנם חנוך עם מרת יענטע צפלינסקי

מאחלים

זהבה ויהושע אַרונסקי.

צו דער חתונה פון חנוך לעווי מיט פרל' יענטע צעפעלינסקי — פיל גליק. די עלטערן — פיל נחת

ווונטשט

ש. זיידמאַן און פאַמיליע.

קאָנצעסיאָנירטע טראַנספּאָרט ביוראָ

י. קאַמלעט י. וויסאָקינסקי

ביאַלע-פּאָדל. פּראָסטע 21

וואַרשע, פראַנציסקאַנער 20 טעלעפאָן 11.48.46 (ביי שפּיגעלמאַנען).

מעלדעט דער באַפעלקערונג פון ביאַלע און אומגעגנט, דאָס זי נעמט אָן אַדורכצופירן אַלע אַרט

פראַכט-סחורות

פון וואַרשע קיין ביאַלע און אומגעגנט און פון ביאַלע און אומגעגנט קיין וואַרשע

גלייכצייטיק ווערט געמאָלדן, דאָס איבערפירונגען פון מעבל און שטוב-זאַכן, ווערן אָנגענומען אויפן שטח פון **גאַנץ פוילן**

אויפן פאַרלאַנג שיקן מיר אַריין אַ ספּעציעלן פּאַקער צו מעבל, כדי עס צו פאַרהיטן פון צעבראָכן ווערן.

באַמערקונג: אונזערע אויטאָס זענען פאַרזיכערט פאַר שדונות.

מיט אַכטונג טראַנספּ.-ביורא

י. קאַמלעט י. וויסאָקינסקי.

די פירמע

„SUCHARD"

עמפּפעלט דער באַפעלקערונג אירע

צוקער אויסאַרבעטונגען ווי:

פאַרשידענע **קאַרמעלן, לאַנדעריו, טשאָקאָלאַדע, קאַקאַאָ.**

צו אונזע־ע לעזער און פריינט אין לאַנד און אויסלאַנד!

עס קומט אָן **ראש השנה,** ווען יעדער ייד שיקט אויס זייגע עלטערן, ברידער שוועסטער, פריינט און באַקאַנטע זיינע

לשנה-טובה-ווונטשן

מיר לעגן אייך פאָר אויסצודריקן אייערע לשנה-טובה-וואונטשן דורך אייער צייטונג „ביאַלער וואָכנבלאַט"

אייערע לשנה-טובה-ווונטשן, וואָס וועלן געדרוקט ווערן אין „ביאַלער וואָכנבלאַט" **וועלן ווערן געלייענט דורך אַלע אייערע קרובים און פריינט אין ביאַלע און אויף דער גאַנ-צער וועלט,** וועלכע זענען לעזער פון אונזער צייטונג.

גליקוואונטשן ווערן אָנגענומען פון 50 גר. אָן

אַדמיניסטראַציע

„ביאַלער וואָכנבלאַט"

משתתפים אנו בצערו הגדול של אחינו פנחס וואַבניק למותו הטרגי של

אביו

בעבודתן לטובת רעיוננו תנוחם

סניפי הצה"ר וביתר בבילה-פודל.

אחינו פנחס! צערך — צערנו בעבודתנו המשותפת תנחם

סנדר קליגסברג. חנוך ביאַלער.

Kino „TĘCZA"

דעמאָנסטרירט ביז מאָנטאָג

„דאָס נישט דערטרעגלעכע מיידל"

איבערן פּראָגראַם

אַ סאָוויעטישע מוזיקאַלישע קאָמעדיע א. נ.

„האַרמאָניע"

פון מאָנטאָג אָן דער ווינער פילם

„אַזוי ענדיקט זיך די ליבע"

Kino „ŚWIATOWID"

ביז מאָנטאָג

„די מצורעת" („Trędowata")

Kino Miejskie

דעמאָנסטרירט ביז מאָנטאָג

„די עקספּעדיציע אויפן מאַנגא"

צום נייעם שול-יאָר

„שול קאָמיטעט"

דעם דריטן קומענדן מאָנאַט ענדיקט זיך די שול-פּגריען און ברייט וועלן זיך עפענען די טירן פון די שול-צימערן, סוועלן שטראָמען די קינדער אַהין כדי פאַרצוזעצן זייער אונטעררריכט אָדער ערשט אָנפאַנגען לערנען.

אויך די יידישע קינדער וועלן מאַסנווייז שטראָמען אין די שולן, אויך די יידישע קינדער וועלן אָנפאַנגען זייער שול-יאָר אָבער נישט אינגאַנצן זייערע למודים.

• • •

מיט אַ גענוי יאָר צוריק האָט מען אָנגעהויבן אַן אַקציע צו שאַפן אין ביאַלע אַ „תרבות" שולע. די אַקציע האָט געגעבן גוטע רעזולטאַטן, דער אָפּרוף פון דער באַפעלקערונג איז געווען אַ וואַרעמער און אַלץ האָט געשיינט צו גיין אויף אַ גוטן וועג ווען נישט — פּראָטעקציע, ווען נישט דאָס, וואָס דער „שול-קאָמיטעט" לאַכט און פייפט פון דער „תרבות"-צענטראַלע און אירע באַשלוסן צו אַנגאַזשירן קוואַליפיצירטע לערערס. אין ביאַלע איז אַנשטאָט אַ שולע, געשאַפן געוואָרן אַזאַ פּאַרזעניש ווי עפּעס „קורסן" אָדער אַ תלמוד-תורה א. נ. „תרבות".

געננג צו דערמאָנען איז, אַז די אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע האָט זיך מיט דעם פּראָבלעם באַשעפטיקט און געשאַפן אַ קאָמיסיע דעם ענין אויסצופאָרשן און די ערשטע אַרבעט פון דער פאַרוו. איז געווען צו שיקן צו ה' ראָזענבוימען אַ בריוו מיט פאָלגנדן אינהאַלט:

ציונ. אָרג. אין ביאַלע-פּאָדל.

№ 101 (1. V. (צ. א.)

צום ח' י. א. ראָזענבוים

הי.

אין צוזאַמענהאַנג מיטן באַשלוס, פון דער אַלג. פאַרז. פון 16/5 ה. י. זענען אויסגעוויילט אַ ספּעציעלע קאָמיסיע אויסצופאָרשן און צו אורטיילן אין ענין מיאַדעק — ראָזענבוים — שולע. ווערט איר אויפגעפאָדערט אין נאָמען פון פּאַרטיי-דיסציפּלין צו באַזייטיקן זיך פון דער מיטגלידערשאַפט און מיטאַרבעט אין שול-קאָמיטעט, ביז דער צייט פון אַרויסטראָגן דורך דער דערמאָנטער קאָמיסיע אַ אורטייל וועגן דעם קאָנפליקט.

אַ אָפּשריפט פון דער בריוו שיקן מיר איבער דעם ח' מיאָדעק.

מיט ציונס גרוס

(ציוניסטישער סטעמפּל)

(אונטערשריפטן פון פּרעזידיום-מיטגלידער)

ווי מיר זען פון דער בריוו, איז דער ענין שולע אָדער ווי מרופט עס „קורסן", געווען אַביסל נישט אין אָרדנונג, אויב די קאָמיסיע האָט נישט געקענט אָנהויבן איר אַרבעט נישט אָפּשטעלנדיק דעם ה' ראָזענבוימען אין זיין טעטיקייט.

• • •

מיר פאַרנעמען זיך איצט מיט דעם ענין, כדי די אַלע וואָס ווילן זיך טרייסטן, אַז אין ביאַלע עקזיסטירט אַ שולע „אַ יידיש-העברעאישע" זאָלן די „טרייסט" נישט האָבן. אין ביאַלע איז דאָ „קורסן" געמאַכט נישט פאַרן שילער, נאָר פאַרן לערער.

דאָס טרויעריקע דערביי איז דאָס, וואָס מנוצט דערצו דעם נאָמען „תרבות" מיט דעם ענין דאַרף זיך אין ווערט זיך האָפנטלעך פאַרנעמען די „תרבות-צענטראַלע אין וואַרשע.

מיר ווילן אַ „תרבות"!

סאיז שווער און אומאַנגענעם צו נעמען אַ געוויסע שטעלונג צו אין קריטישן זין אָדער אפילו אין פּאָזיטיוון זין צו דעם ניי-געשאַפענעם און קאָמפּליצירטן פּראָבלעם וואָס הייסט: „נאָכמיטאָג-שולע ביי „תרבות" אין ביאַלע" (לויט דער נייער אויפלאַגע), ווייל מווערט באַלד באַצייכנט מיט אַ שאַנד-נאָמען: „צעשטערער", „חרוב-מאַכער פון אַ תרבות-שולע" א. אַ. וו.

דאָס אַליין זאָגט שוין אָבער פאַר זיך און באַדייט אויף וואָס פאַראַ „הויכן ניוואָ" די שולע געפינט זיך, אַז זי באַשרענקט און באַגרענעצט די רעכט פון דער ציוניסטישער מחנה, אַרויסצוזאָגן פריי איר מיינונג איבער דעם אָביעקט וועלכער בילדעט דעם ציוניסטישן סוביעקט; וועלכע מאַכט זיך אומאָפּהענגיק פון דער ציוניסטישער עפנטלעכער מיינונג, וועלכע דינט פאַר אַ טעריטאָריע צו די יסודות פון דער שולע, און דאָס איז די סיבה וועלכע פאַראורזאַכט צו פאַרעפנטלעכן דעם אַרטיקל.

די פראַגע לויטעט:

וואָס איז „תרבות"? וואָס פאַראַ דערציערישע אויפגאַבע דאַרף זי פאַרווירקלעכן אין גלות „אָט-אָ-דאָ" און אויך אין ארץ-ישראל?

סאיז יעדן באַקאַנט, אַז די שולע אין וואָ ער לאַנד זי זאָל זיך נישט געפונען, דערפילט זי די דערציערישע פונקציע, וועלכע מוז שטימען מיטן פאָרם און מיט דער איינאָרדנונג פון דער אומגעבונג אין וועלכע זי איז איינגעפלאַנצט, ד. ה. אויב סאיז פאַראַן אַ געוויסער סיסטעם, אַ רעזשים אין וועלכן אַ געוויסע נאַציאָנאַלע מענטשלעכע ראַסע האָט דערוואָרבן אירע פאַרשידענע מאָדערנע ציוויליזירטע דערגרייכונגען, וועלכע פאַרשענערן און פאַרבעסערן איר דאָס אַרומיקע לעבן, מוז דאָך די שולע אויך אין דעם גייסט און אין דער אַטמאָספערע צוגרייטן אירע צוקונפטיקע דורות צו אַזאַ לעבן, צוצופאַסן זיך צו די לעבנס-מעטאָדן, וועלכע דער סיסטעם שאַפט. מיט איין וואָרט: די דערציונג איז אַ ווידערהאַלונג פון דער אַרומיקער ציוויליזאַציע.

די אויפגאַבן פון די תרבות-שולן זענען אַזוי ריזיק-גרויסע ווי דאָס גאַנצע יידישע לעבן. ווי האָבן צו דערפילן צווייי דערציערישע פונקציעס, געבן דאָס יידישע קינד צוויי לעבנס-אינהאַלטן, וועלכע דער ציוניזם פאַרייניגט זיי צו איין קאָלאָסאַלע דערהאַבענע אידעע: זעלבסט-דערהאַלטונג און עקזיסטענץ פון דער יידיש-גייסטיקער צורה אונטער אַלע אומשטענדן און באַדינגונגען, געבנדיק אַ לעבנס-צוגרייטונג צום גלותדיקן טראַגישן לעבן און גלייכצייטיק, אַ האָפענונג צו אַ ווידערגעבורט אינעם פאָטערלאַנד.

„תרבות" דערציט אַ געזעלשאַפט פון רעוואָלוציאָנערן, וועלכע זענען מורד אין דער אומנאַטירלעכער גלותדיקער ווירקלעכקייט פאַר דער צוקונפט פון ווידער-אויפלעבונג פון יידישן פאָלק אין זיין לאַנד.

די אויפגאַבן שאַצט גענוי אָפּ דער תרבות-לערער, וועמענס נשמה איז שוין שלייף און קריסטאַליזירט אין זיין גייסטיקער וועלט. מיטן האַמער פון דער תרבות-קוזשנע, שמידט אויס אַ יידישע נאַציאָנאַלע זעלבסט-באַוווסטזיניקע יוגנט אויף אַ שטאַרקן פונדאַמענט, אַ יוגנט וואָס וואַקלט זיך נישט אונטער דער ווירקונג פון די אַרומיקע שטאַרקע ווינטן.

• • •

אינם ליכט פון אויבן-געזאָגטן זאָלן מיר אָוועקשטעלן די היגע „נאָכמיטאָג-שולע", (בעסער געזאָגט איך דערציער) צי באַזיצט זי (ער) די נויטיקע גייסטיקע צוגרייטונג אין קענטענישן, אַז זי (ער) זאָל שאַפן אין ביאַלע אַ תרבות-אַטמאָספערע, צי קען זי (ער) אַרויספירן די ביאַלער יידישער יוגנט, וועלכע געפינט איצט אין אַ צושטאַנד פון דעזאָריענטאַציע און גייסטיקן וואַפנשטילשטאַנד, אויף אַ ראַציאָנעלדענקנדן וועג?

ניין! מוזן מיר זאָגן, מיר יוגנטלעכע, וועלכע זענען געווען אַנוועזנד אויף די ווינטער-פאַראַנשטאַלטונגען אין לאָקאַל פון דער נ.-מ.-שולע ווו דער „דערציער" האָט לא די נישט קלאָר געמאַכט קיין פּראָבלעם (וועד רעדט נאָך פון דער העברעישער ליטעראַטור) נאָר מער פאַרנעבלט די באַהאַנדלטע פראַגן נישט אָנערקענען אים פאַר אַ „דערציער".

אייניקע פאַרענטפערן די נעגאַטיווע גלותדיקע דערשיינונג פון „כל דכפין" ביי אַ באַדיטונגס-פולן ענין ווי דערציונג פון יידישן קינד, מיט „רחמנות-געפילן", „מוטער-געפילן". אַזאַ ענטפער איז דאָך אַ פּראָדוקט וועלכער וואַקסט אין גלותדיקן קרעמערישן גאָרטן. רעכנדיק זיך מיט אַזעלכע סענטימענטן, וואָלט נייניציק פראָצענט יידן געווען לערער, מלמדים, פּראָפעסאָרן.

די זאַך-לאַגע דערמאָנט אונז אַ פאָרמולע פון גרויסן געלערנטן ספּענסער: „ווען אַ מענטש, וואָס האָט קיינמאָל קיין אַנאַטאָמיע נישט געלערנט, זאָל פלוצלינג קומען וועמען מאַכן אַן אָפּעראַציע, וועט דאָך קיינער זיך נישט קענען אויסוווּנדערן אויף אַזאַ עזות, אויף אַזאַ אומפאַרשעמטקייט; מוועט באַצייטנס באַקלאָגן די קראַנקע, וואָס זענען אים אָנפאַרטרויט געוואָרן". מיר יידן גיב

מיין פעקל צרות!..

(דערציילט פון אַ ביאַלער ייד)

איר הערט, ר' ייד, אַז איך לעב נאָך, בין איך פון אייזן, אַז איך האַלט אויס מיין פעקל צרות, בין איך אַ ריז, אַ מחבל, אַ גבור בין איך!

טרעדט זין נאָר אַזוי — אַ גבור, מיין גבורה אויף דעם מיט די „שוואַרצע וואָנסעלען" געזאָגט געוואָרן אַז סך-הכל האָב איך אין קאָפּ אַ פּייפער און פייפט. אויף וועמען ער פייפט, זאָל איך אַזוי וויסן פון בייז. זין האַלדז האָב איך אַ האָן און קרייזן, און די לונגען האָבן קיינמאָל קיין צייט נישט — אייביק זענען זיי „זאַיענטע" — אַ חוץ דעם האָב איך אין די פּיס אַ „מעטעראָלאָגישע סטאַציע", וואָס זאָגט מיר אָן דעם וועטער. איין פוס „ווייזט" ווען סוועט קומען קעלט און דער צווייטער — אויף רעגן, שוין אָנגערעדט פון מיין עכט יידישער חולאת, וואָס קומט פון זיצן —

און דאָך, און דאָך בין איך אַ ריז, אַ מחבל, אַ העלד, אַז איך האַלט אויס מיין פעקל צרות, און פון וועמען מיינט איר האָב איך צרות? פון מיינע בנים און בנות.

זעצט אייך ר' ייד, און איך וועל אייך איבערגעבן מיין פעקל צרות.

ווי איר קוקט מיר אָן, האָב איך סך-הכל פיר קינדער: צוויי טעכטער און צוויי זין. איז דאָך שען פון מיין זייט, נישט אַזוי? האָב איך דאָך על-פּי שכל געדאַרפט דאַנקען און לויבן זיין הייליקן נאָמען פאַר דער מתנה? איז אָבער די צרה, וואָס די קינדער זענען קיין קינדער נישט, דער טאַטע איז ביי זיי קיין טאַטע נישט, די מאַמע קיין מאַמע נישט — זיי זענען „סאַמאָדזשעלנע".

זיי טוען, וואָס זיי ווילן. און איך האָב ביי זיי קיין שום דעה נישט.

פרעג איך ביי זיי:

— קינדער וואָס בין איך ביי אייך?

— אַ חבר, ענטפערן זיי.

— און די מאַמע?

— אַ חברטע.

— אַ חבר? אַ חברטע? ווען נישט איך און ווען נישט די מאַמע, וואָלט איר דאָך אייגאַנצן נישט —

— שענעם דאַנק דיר, טאַטעשו, פאַר דער טובה — מיר וועלן דיר די טובה קיינמאָל נישט פאַרגעסן — אַזוי ענטפערן זיי מיר.

איר הערט דבורים? איר זענט דאָך אויך אַמאָל געווען קינדער. נו, האָט איר אַזוי געענטפערט אייערע טאַטע-מאַמעס? אדרבה, זאָגט איר אַליין!

אויב מהאַלט שוין אין רעדן, וועל איך טאַקע אין איין וועג דערציילן דעם „נחת", וואָס איך האָב פון מיינע קינדער.

די עלטסטע טאָכטער מיינע, פאָלטשעלע, שען איז זי ווי גאָלד, צוויי שוואַרצע אויגן ווי צוויי בריליאַנטן, האָר ווי סאַמעט, ציין — צוויי שנירן פּערל, ליפּן ווי פרישע קאַרשן. קלוג און געראָטן, געענדיקט די שולע מיט מאַטורע.

נו, דאַרף מען נאָך בעסער? וועלכער טאַטע וואָלט זיך נישט געוווּנטשן אַזאַ קינד? איז איר אַריין אין קאָפּ אַ געדאַנק — פּאַלעסטינע! זי וויל פאָרן קיין ארץ-ישראל „וואַלטשען" מיט די אַראַבער.

טענה איך מיט איר:

— נאַרעלע, קיין ארץ-ישראל מוז מען האָבן אַ זעקל געלט! לאַכט זי פון מיר.

— טאַטעשו, איך דאַרף נישט קיין געלט, איך וועל אַריינגיין אין קיבוץ.

כוועל ווערן אַ חלוצה

און פאַרטיק!

די טעג, איך קום אַהיים, זיצט ז מיט לעדערנע הענטשקעלעך אויף די הענט און שיילט קאַרטאָפל — פרעג איך זי:

— פאָלטשעלע, וואָס שיילסטו עפּעס קאַרטאָפל? ראשית, קאָכט מען היינט אויף מיטאָג לאָקשן מיט יוך, והשנית, איז דאָך דאָ אַ דינסט צו שיילן קאַרטאָפל?

— טאַטעשו, איך „טשוויטשע" מיך! אין קבוץ מוז מען אַלץ קענען.

צומאָרגנס ווידער, טרעף איך זי פוצן די שויבן מיט אַ זיידן קליידל, פרעג איך זי ווידער:

— פאָלטשעלע, וואָס עפּעס אין מיטן דערינען?

— טאַטעשו, איך „טשוויטשע" מיך! אין קיבוץ מען אַלץ קענען.

די טעג זיצט זי ביי אַ פּאָר הויזן, רייסט אָפּ די קנעפּלעך און נייט צוריק די קנעפּלעך. פרעג איך זי ווידער די אייגענע קשיה:

— פאָלטשעלע, וואָס איז דאָס פאַר אַן אַרבעט?

— טאַטעשו, איך „טשוויטשע" מיך. אין קיבוץ מוז מען וויסן ווי אַזוי נוהג צו זיין מיט הויזן אויך —

בין איך דאָך שוין געוואָרן אין כעס:

— פאָלטשעלע, צו שיילן קאַרטאָפל אין הענטשקעס, פוצן פענסטער מיט אַ זיידן קלייד און אויף אומצוגיין מיט

פון ביאלער לעבן

מעגלעכקייט פון א קהלה-קאמיסאר אין ביאלע

אין צוזאמענהאנג מיט דער דעמיסיע פון ביידע פרעזידען (פון ראט און פון דער פארוו.) ווי אויך אין צוזאמענהאנג מיט דער דורכגעפירטער רעוויזיע אין דער קהלה דורך דעם רעפערענט ה' נאוואטשינסקי, האבן זיך פארשפרייט עקשנותדיקע קלאנגען וועגן נאמינירן אין דער ביאלער קהלה א קאמיסאר.

די גמינע-פארוואלטונג וועגן פלייש-יקרות

מיטוואך אוונט איז פארגעקומען א זיצונג פון דער פארוואלטונג געווידמעט דעם יקרות אויף פלייש.

אין רעזולטאט פון דער זיצונג איז באשלאסן געווארן צו צווינגען די קצבים צו פארקויפן כשר פלייש נישט טייערער ווי 90 גר. א קילא. אין קעגנפאל וועט די גמינע זיין געצווונגען אנצונעמען שטרענגע מיטלען.

געשלאגן דריי סאדאווניקעס

צוויי פרויען האבן נאך אום ווינטער געשלאסן א קאנטראקט מיט א קריסטלעכן אינהאבער פון א סאד אויף דער וואליע, וועלכן זיי האבן אנהויב זומער איבערגענומען. ווייל אבער סהאט זיך ארויסגעוויזן, אז דער סאד וועט זיין ארים אין אויבס, האט נאך לאנגע קריגערייען דער אייגנטימער נאכגעלאזט די סאדאווניקעס פונם פריערדיקן פרייז.

מאנטאג אין אוונט האבן די סאדאווניקעס נענומען ארויסטראגן פונם גארטן דאס אויבס. דער אייגנטימער האט זיי דערין געשטערט, פאדערנדיק יענע סומע צוריק, וועלכע ער האט זיי פריער נאכגעלאזט. סאיז געקומען צו א קריגעריי, בעת וועלכער דער אייגנטימער האט אויפגעריסן דעם פלויט פונם סאד און אריינגעלאזט אין אים א חבורה שקצים, וועלכע האבן דעם גרעסטן טייל אויבס צעראביי־ט. ער האט אויך געשלאגן די פרויען פונם סאד. און געגאסן אויף זיי קענדלעך וואסער, זיי זאלן נישט „חלשן".

צו די דערשלאגענע און צום טויט דערשראקענע פרויען, וועלכע זענען שפעטער געפאלן אין שטערבלעכער אנמאכט, איז ארויסגערופן געווארן ד"ר דאמאנסקי, וועלכע האט זיי דערטיילט די ערשטע הילף.

דער דאקטאר איז געווען געפערעך אויפגערעגט אויף די שלענער. וועלכע ער האט געטאדלט און גזידלט מיט די שארפסטע ווערטער, אויסדריקנדיק די באעוולטע ארימע יידן זיין מיטגעפיל צוליב דעם. וואס זיי ליידן פונם עקלהאפטן כוליגאניזם.

צו דער אויפמערקזאמקייט פון מאגיסטראט

סוואלט געווונטשן געוועזן דאס צוזאמען מיט די ברוק ארבעטן, וועלכע ווערן איצט אדורכגעפירט אויף פרייהייטס-פלאץ זאל דער מאגיסטראט וועניקסטנס אויסברוקירן דאס בראווארנע באד און ציאסנע געסל, וועלכע ליגן נישט ערגעץ אין א זייטן טייל פון שטאט, נאר אין סאמע צענטער אויף פיעראצקע און יאנאווער גאס.

סאיז שוין אויך צייט צו „רעאליזירן" דעם צוזאג און אויסברוקירן דעם טייל פון דער נייער גאס, וואס פירט צום יידישן בית עולם.

איבער אונזערע קינדער צו אזעלכע, וואס האבן נישט און קענען אין ווייסן נ־ט ווי אזוי מדארף דערציען, וונדערט זיך גאר קיינער נישט, מבאדויערט נישט זייערע קרבנות.

יידישע עלטערן! יידישע קינדער!

אויב איר גייט זיך לערנען אין דער נ.-מ.-שולע, פאדערט א „תרבות" נישט קיין חדר מתוקי, פאדערט א נאציאנאלע שולע, נישט קיין „פאלקס-שולע," אן א נאמען, פאדערט א „מורה" א לערער, נישט קיין „מלמד" (זאל זיין אפילו א מאדערנער) פאדערט א תרבות-לערער נישט קיין לערער אן א תרבות אין נאמען פון אייך און אין נאמען פון אונזו יוגנטלעכע, פאר וועלכע תרבות דארף און איז פאר אונז א קארדינאלער פאקטאר אין אונזער לעבנסגאנג!

בר-אסתר.

צום באזור פון ח' בערענהאלץ

פרייטאג, שבת און זונטאג האט דא געווײלט אין די אנגעלעגנהייטן פון קרן-קימת-לישראל דער דעלעגירטער פון דער ווארשעווער צענטראלע ח' בערענהאלץ.

פרייטאג אוונט איז פארגעקומען א גרויסע צווישן-פארטייאישע באראטונג געווידמעט דאס שאפן אן ארבעטספעיקע קאמיסיע. די באמיונגען פון ח' פערענהאלץ זענען געקרוינט געווארן מיט דערפאלג. די נאצ.-פאנד-קאמיסיע איז געשאפן געווארן און האפנטלעך וועט זי דעם ק. ק. ל. אין ביאלע צוברענגען צו דעם מצב, וועלכן ער פארדינט זיך.

זונטאג האט ח' בערענהאלץ ביי דער אקטיווער מיטהילף פון די חברים יעקב קארענבלום און דוד קאנטאר ווי אויך ח' אראנסקי און י. סטאלאווי, אנגעהויבן די „הגלילה" אקציע. שוין אין ערשטן טאג האט זיך געלאזט באמערקן דאס ריכטיקייט פון פאלקס-ווארט דאס „ביי יידן פעלט נישט קיין געבערס נאר נעמערס" אין פארלויף פון איינציקע שעה איז געזאמלט געווארן בלויז ביי איינציקע פערזאנען 300 זל.

סהאבן געגעבן סימפאטיקער צו 50-30 און 20 זל. נתינות. די אקציע ווערט פארגעזעצט.

מצד דער ציוניסטישער ארגאניזאציע זענען אין דער ק. ק. ל. קאמיסיע דעלעגירט געווארן חבר קאנטאר און חברה גראדנער שיינדל.

לויט דער אויפאדערונג פון דער צענטראלע פון ק. ק. ל. אין ווארשע, האט זיך דער ח' סטאלאווי געשטעלט אין רשות פון קרן קימת לישראל צו רעאָרגאניזירן און אוועקשטעלן די קקל.-ארבעט ביי אונז אין שטאט בכלל, ווי אויך צו דער דורכפירונג פון דער „הגלילה" - אקציע בפרט.

זונטאג אוונט איז ביי ח' קארענבלום פארגעקומען א חברים-צוזאמענטרעף און אין א געמיטלעכער שטימונג האבן די חברים פארבראכט מיט ח' בערענהאלץ און אים געזעגנט ווינטשנדיק אים דערפאלג אין זיין ווייטערער נוצלעכער ארבעט.

קינא-כראניק

אין קינא „טענטשא" ווערט געוויזן „דאס נישט דערטרעגלעכע מיידל" מיט דאניעלע דאריעקס אין דער הויפט-ראל, איז א פילם וואס פארדינט געזען צו ווערן.

מיר קענען דעם ארטיסטין פון אירע פילמען ווי „מייערלינג" ,ניצפאן" און מיר באוואונדערן איר טאלאנט.

אינם פילם „דאס נישט דערטרעגלעכע מיידל" צוזאמען מיט די ארטיסטן אלבערט פרעיאן און לוציאן באראקס שאפט זי א העכט ארטיסטיש דריילינג, וועמענס שפילן סשטייט אויף א הויכער קינסטלערישער מדרגה.

„די עקספעדיציע אויף מאנגא" דאס איז דער טיטל פונם פילם וואס ווערט דערמאנסטרירט אין „שטאטישן קינא".

דער אינהאלט פון פילם איז א פאנטאסטישער פלאן וועגן אפהאלטן דעם לויף פון דער פלאנעט מאנגא, כדי אויסצומיידן איר צוזאמענשטויס מיט דער ערד און אזוי ארום אויסמיידן די דראהענדע קאטאסטראפע. די ארגאנירטע עקספעדיציע פון ד"ר צארק גיט זיך איין. די געפאר ווערט אויסגעמיטן.

די הויפט-ראל אין דעם פילם שפילט בוסטע קראבע. אין פילם זענען דא מאמענטע וואס פארוואונדערן דעם צושויער מיט זייער טעכניק.

דער פילם „די עקספעדיציע אויפן מאנגא" דערמאנט אין אסך מאמענטן דעם בארימטן פילם „א פרוי אויף דער לבנה".

קינא „שוויאטאוויד" גיט דעם שטענדיקן אקטועלן פילם „די מצורעת".

ארעסטירט פאר פאטאגראפירן מלוכהשע אביעקטן פון סטראטעגישער באדייטונג

ה' ס. ק. האט געזעגנדיק זיין קווינקע ביים באן, אנגעשטעלט דעם פאטא-אפאראט דעם געזעגענונגסמאמענט צו... פאראייביקן. אינצווישן איז אנגעקומען דער פאליציי-פונקציאנאר און אים ארעסטירט פאר פאטאגראפירן מלוכה-אביעקטן אן א געהעריקער דערלויבעניש.

נאכן אפהאלטן אים 24 שעה אין ארעסט, איז ער באפרייט געווארן.

הייזן האזטו געדארפט ענדיקן די שולע מיט מאטורע? אן מאטורע וואלסטו נישט געקענט נייען קנעפלעך אין הויזן?

לאכט זי פון מיר:

— טאטעשו ווייסט נישט, טאטעשו איז פון דער אלטער דאטע.

דאס איז די עלטסטע. איצט האב איך א צווייטע, סאלטשעלע, אויך א געראטן קינד. שטיל ווי א טויב, טשעפעט נישט קיין פליג אויף דער וואנט. איז דאך שוין ווידער גוט, האט טויג עס ערשט אויפסניי נישט. האט זי איין „חסרון".

די ארדנונג געפעלט איר נישט. זי ליידט נישט קיין עוולות, זי האלט אין איין זוכן גערעכטיקייט. טענה איך מיט איר:

נארעלע, וואס דו ביזט. די וועלט שטייט שוין אזוי לאנג, ווילסטו זי איבערענדערן? וואס נעמסטו דו זיך אן קהלס קשיות? אזלג מיך און שלאג דיר ארויס פון קאפ די נארישקייטן:

לאכט זי פון מיר:

— טאטעשו פארשטייט נישט. טאטעשו איז פון דער אלטער דאטע.

דאס זענען מיינע טעכטער, איצט וועל איך אייך באקענען מיט מיינע צוויי זין.

דער עלטסער איז

א באקסער

מיינט איר דאך, אז ער איז עפעס א העלדישער יונג, מיט ברייטע פלייצעס, מיט מוסקולן? האט איר במחילה א גרויסן טעות, הויט און ביינער, קוים ער לעבט. — הענט — צוויי ביינדלעך, פיס — צוויי דארע אויסגעצוינענע שטעקעלעך.

איז אט דער „מחבל" א באקסער. יעדן טאג נעמט ער די באקסער-הענטשקעס און גייט אויפן טרעינונג. נאך יעדן טרעינינג קומט ער אהיים אמאל מיט א קישו אונטער די אויגן, אמאל מיט א צושפאלטענער ליפ, אמאל מיט צוויי דריי באק-ציין אין דער קעשענע, פון ביילן אין קאפ איז שוין אפגערעדט.

וואלט דאס אלץ שוין געווען צו דערליידן, ווען די מעשה מיט די וואגן; מיט עטלעכע וואכן צוריק, האט דער בחור אויפגעהערט צו עסן. פרעג איך זיך:

— יונגעליג, וואס איז דאס? וואס ביזטו ברוגז געווארן מיט דער אכילה? זאגט ער צו מיר:

— טאטעשו פארשטייט נישט, טאטעשו איז פון דער אלטער דאטע, איך בין נישט ברוגז געווארן מיטן עסן נאר איך מוז פארלירן פון דער וואג.

— וואס עפעס אין מיטן דערינען?

דו ביזט דאך נישט קיין יידענע. וואס דארפסטו היטן די „ליניע" —

— סהאנדלט זיך נישט וועגן דער ליניע, נאר וועגן עפעס אנדערש.

— וואס למשל?

— כמוז האבן א „וואגע מושע", א פליגן-וואג, טאטעשו האט פארשטאנען?

— אחא, דו ווילסט האבן די וואג פון א פליג! — איצט פארשטיי איך שוין. אז דו וועסט האבן די וואג פון א פליג, וועסטו בעסער קענען באקסן!

איצט, נאך א חודש תעניתים, זעט מיין באקסער אויס ווי א סוכאטניק. קוים ער פאכעט מיט דער נשמה. ער איז אבער צופרידן — ער האט שוין מיט מזל די „וואגע מושע" —

איצט קומט דער פערטער. א יינגל א צאצקע, הויך, שען, שווארץ ווי א ציגיינער, יכולט אין די דראבנע אותיות, ווען איר קוקט אים אן, איז אדער ער לעיט אדער ער זינגט.

איז דאך שוין ווייטער גוט, האא? איין קלייניקייט.

ער איז א קינסטלער

ער איז געווארן א מיטגליד פון א דראמאטישן קרייז און פראוועט משוגענע קונצן. גאנצע טעג זיצט ער ביים שפיגל, מאכט מוראדיקע פנימער, משוגענע העוויות — אלץ אין שפיגל. די היינטיקע וואך האב איך מיט אים געהאט אזא מעשה:

ביים מיטאג איז עס געווען, אלע זענען געזעסן ביים טיש, פלוצים גיט ער א שפרונג אויפן טיש ארויף, כאפט ארויס א רעוואלווער און נעמט שרייען:

— אהא!.. כהאב דיר געפאקט!.. דו אויסגעלאסענע!.. איצט איז געקומען די מינוט פון מיין נקמה!.. דערשיסן וועל איך דיר מיט דיין ליובאווניק צוזאמען!..

נו, שסעלט אייך פאר וואס אין דער שטוב איז געווארן. מיין יידענע איז אוועקגעפאלן אין חלשות. די קינדער האבן געשריגן געוואלד. סזענען זיך צוזאמענגעלאפן די שכנות. מהאט שוין געוואלט טעלעפאנירן נאך דער פאגאטאוויע. פלוצים לעגט ער אוועק דעם רעוואלווער, און מיט א שמייכל פרעגט ער מיך:

— נו, טאטעשי, האב איך גוט אפגעשפילט די אייפערזוכט-סצענע?..

אט אזעלכע צרות האב איך פון מייע קינדער. געראטענע קינדער, ווילע קינדער און דאך נישט קיין קינדער. אז איך האלט דאס אויס בין איך א ריז, א מחבל.

הכלל, כהאב איבערגעגעבן מיין פעקל צרות און האלט עס אייך געזונטערהייט.

י. אבערזשאנעק.

„די עקספעדיציע אויף מאנגא" אין „KINO MIEJSKIE"

אונזערע קארעספאנדענטן שרייבן:

פון וישטשאצער לעבן

פארשטארקטע ק. ק. ל. - ארבעט

די וישט-לאנג רעאָרג. ק. ק. ל-קאָמיסיע פירט א לעבהאפטיקע טעטיקייט.

סאיז נעשאפן געוואָרן א גרעסערע סומע אלס אקאנטאָ אויף דער תשרי-אקציע.

צום פרנס י. ראָזענפעלד האָט זיך געוואנדן א פערזאָן וועלכער האָט זיך פאָרגעשטעלט אלס אלמוני, „ד"ר יורי" „ראבינער", „ליטעראַט" א. אַ. וו. דער לעצטער האָט געבעטן, דאָס מזאָל אים דאָ אָרגאַניזירן אַ פּאָר פאָרלעזונגען, דערפאַר גיט ער אַוועק די הכנסה פאַר ק. ק. ל. ער פערזענלעך נויטיקט זיך נישט אין קיין פאַרדינסט פון די פאָרלעזונגען מחמת דעם, וואָס ער האָט באַדייטנדע הכנסות אלס „באַוווסטער" ליטעראַט. די פאָרלעזונגען אָרדנט ער איין — האָט ער דערקלערט — כּדי צו זאַמלען איינדריקן, וועלכע זענען אים נויטיק ביים ארויסגעבן א בוך.

מהאָט אים איינגעאָרדנט 2 פאָרלעזונגען און אויף מאָרגן איז געקומען ה' ראָזענפעלד אפּנעמען די געלטער פאַר קקל. האָט זיך אַרויסגעוויזן אַז דער ליטעראַרישער דאָקטאָר איז פאַרסאַג אָפּגעפאָרן „פאַרגעסנדיק זיך אויסצורעכנען מיטן ק.ק.ל.

ציגיינער באפאלן א יידישן דאָרפס - הענדלער

ויעם היגן יידישן דאָרפס-הענדלער ר' מאָטל טראָן וועלכער איז געפאָרן איבער די דערפער האַנדלען, זענען אונטערן דאָרף קלאָדי ביי פישטשאַץ באַפאַלן ציגיינער וועלכע האָבן אָן אַ שום סיבה דעם אַלטן יידן (קרוב שמונים) געשלאָגן מיט בייטשן איבערן קאָפּ און פּנים.

אַ פאַרבלוטיקטער האָט זיך דער זקן קוים דערשלעפּט אין דאָרף אַריין און ביי אַ גוט האַרציקע פויערטע אַרומגעוואַשן די ווונדן, וועלכע סהאָבן אים געמאַכט די פרישע ענדעקישע מיטהעלפער—די ציגיינער.

F — n.

וואָס טוט זיך עס?

הונדערטער יאָרן זענען מיר צוזאַמענגעוואַקסן מיט דער פוילישער ערד און אירע באַוווינער און איצט זענען מיר פּלוצלינג געוואָרן איבעריק, הפקרדיק.

סקומט זיך צוזאַמען אַ גרויסע מחנה גלויביקע קיין קאָדניע, כּדי דאָרט געמיינזאַם צו פייערן אַ גאָטעס-דינסט, דערהערט זיך אַ בראָזג פון אויסגעהאַקטע שויבן אין שטעטלדיקן בית המדרש.

ספּאָרט אַ אָרימע ראָסאָשער ייד מיט אַ וואָגן טעפּ וועלכע ער קנעט אַליין אויס מיט זיינע אויסגעהערוועטע הענט, כּדי שפּעטער זיי צו פאַרקויפן, ווערט ער אויפן וועג באַפאַלן פון שקצים, וועלכע אומדרייענדיק אויף אַ געלעכטער" דעם וואָגן מיט ליימענע כּלים, מאַכן אַ תּל פון יידס פּראַצע און פּרנסה.

אָדער אַ אָרימער ייד דינגט פאַר עטלעכע צוזאַמענגעקליבענע גילדן אַ סעדל אין וועלכן ער ווערט פאַרשוואַרצט אַ גאַנצן זומער. כּדי צו פאַרדינען עטלעכע זלאָטעס, שיסט מען זיין קינד פון הינטערן פלויט.

אַמאָל בעת מען פלעגט באַגעגענען אַ מענטש אויפן בּרייטן שלאַך, פלעגט מען זיך קענגווייטיק ווונטשן גוט-מאָרגן אָדער גאָט העלף! איצט איז גלייכער אַז מבאַגעגנט בעסער אַ הונט, ווייל אַ הונט קען העכסטנס בילן, אַ מענטש אָבער טראָגט אָפט אַ מעסער אונטערן מאַנטל.

און עס ווילט זיך פרעגן: וואָס טוט זיך אויף דער פוילישער ערד?! F—n.

פון יאַנאָוו - פאָרל.

דער אַלגעמיינער מצב אין שטעטל

ציייטן טוישן זיך און דאָס לעבן ענדערט זיך. מיט עטלעכע יאָר צוריק איז אונזער שטעטל געווען אַ פּאָוויאַטאָווע שטאָט מיט לייטן גלייך, געווען רייך, און יאַנאָווער יידן האָבן געמאַכט אַ לעבן, אָבער היינט? דער גרויסער קריזיס פון איין זייט און דאָס פעלן פון פּאָוויאַט אין דער צווייטער זייט, האָט פאַרוואַנדלט יאַנאָוו אין אַ בית-החיים. די יידישע באַפעלקערונג איז זער פאַראָרימט, די מערהייט הונגערט ממש. דער איינציקער פדיון-טאָג אין שטעטל איז דער מאַרק-טאָג, דאָס הייסט דינסטאָג.

ביי דעם אַרבעטער-עלעמענט איז די נויט אַן אומבאַשרייבלעכע. כיט אַ פּאָר יאָר צוריק פלעגט קומען אַסך שטיצע פון אַמעריקאַ, אָבער היינט איז נישט מער ווי צו לעבן מיט האָפנונג.

אַ גרויסע ראָל ביים לינדערן די שלעכטע לאַגע פון אונזער שטעטל שפּילט די גמילות-חסד-קאַסע. אַדאַנק דער אומפאַרמיידלעכער אַרבעט פון פאָרזיצער ה' פינקעלשטיין, איז אונזער קאַסע איינע פון די אַקטיווסטע קאַסעס אויף פּאָדלאַשע. אַדאַנק די באַמיונגען פון דער ג"ח-פאַרוואַלטונג וועט דער „דזשאָינט" בקרוב אַסיגנירן 5 טויזנט זל. צו עפענען אַ טריקאָטאַזש פאַבריקל אין יאַנאָוועט.

די קהלה איז נישט מער ווי אַ מתים-שטיבל, זי איז נישט בכח עפּעס אויסצוטון. זי ראַנגלט זיך מיט די לעצטע כּחות פאַר איר בודזשעט. נישט פיל בעסער איז אויך דער קולטורעלער און געזעלשאַפטלעכער מצב ביי אונז.

די פּראָלעטאַרישע יוגנט, די מער באַוווסטזיניקע זענען געבליבן אָן אַ שום אויסוועג. די ציוניסטישע יוגנט איז געלאָפן אויף הכשרה כּדי צו עמיגרירן קיין ארץ-ישראל און איז געבליבן אין די הכשרה-פּונקטן.

די וועלכע זענען ווייט פון ציוניזם האָפן צו עמיגרירן קיין: פּאַריז, אַרגענטינע, אויסטראַליען.

ש. מ. טענענבוים.

לאָמאַזי - פאָרל.

אַ שטאָטישע ביבליאָטעק אין לאָמאַז

מאָנטאָג דעם 23 ד. מ. איז לויט דער איניציאַטיוו פון אַ געוויסע גרופּע בראש פון דער (אין לאָמאַז וויילנדער) פּרל' דאָרא סרעבניק (וואַרשע) צושטאַנד געקומען אַ גרינדונגס - פאַרזאַמלונג וועגן שאַפן אַ שטאָטישע ביבליאָטעק.

אַדאַנק דער אינטענסיווער אַקציע איז שוין געלונגען צו זאַמלען אַ גרעסערע צאָל ביכער ווי אויך געלט.

דער פאַרלויף פון דער מאָנטאָגדיקער פאַרזאַמלונג האָט אילוסטרירט דעם דורשט פון דער היגער יוגנט נאָך אַ שטאָטישער ביבליאָטעק און די פּערספּעקטיוון פון איר צוקונפטיקער אויפבלי.

אין דער ציטווייליקער פאַרוואַלטונג זענען געוויילט געוואָרן: פּרל' ש. פרידמאַן, ה"ה: א. פּאָטשטאָרוק, דוד פּאָלאָכעצקי, משה שקלאַרוש, ש. פעדערהאַר, א. ווייסמאַן און געלבורד חיים.

משה.

אַ כ ט ו נ ג

יאַנאָוועט, לאָמאַזי און פישטשאַץ

אונזערע קאָרעספּאָנדענטן די ה"ה:

ש. טענענבוים — לאַנאָוועט

מ. שקלאַרוש — לאָמאַזי

י. פערדמאַן — פישטשאַץ

נעמען אָן פאַרן „וואָכנבלאַט" אַנאָנסן און גראַטולאַציעס צו רעדאַקציע-פּרייזן. אַנאָנסן אויף דער לויפנדער וואָך ווערן אָנגענומען ביז מיטוואָך

אַדמיניסטראַציע.

טאַפּעצירער און דעקאָראַציע וואַרשטאַט

— פון —

משה ווייסבראָט

פריהייטס-פּלאַץ 11

נעמט אָן אויסצופירן פאַרשידענע אַרבעט צו ביליקע פּרייזן.

צו דער חתונה

פון פּרל' יענטע צעפּעלינסקי מיט חנוך לעווי

אונזערע בעסטע ווינטשן

דער פאַמיליע — פיל נחת

פאַמיליע ליבערמאַן.

יענטע און חנוך

צו אייער חתונה —

אונזערע בעסטע ווונטשן

שוועסטער גאָלדשטיין.

אַלץ פאַרן אַנאַנס...

די לייט פון דער „מעזריטשער-צייטונג זענען גרייט צו דינען אַלע געטער אַלץ פאַר אַנאַנסן.

גאַנץ באַוווסטזיניק האָבן זיי יענע וואָך פאַרשוויגן דעם פאַקט, דאָס „מאָסקווע שאַנכאַי" איז אַ דייטשיש בילד. לויט זיי איז דער קינא אין די טעג נישט געווען טעטיק ביז מאָנטאָג דעם 23.8.

יאָ יאָ! וואָס טוט מען נישט פאַר אַ זלאָטע, מכאַפּט אַ רעליגיעזע שול פון „תרבות", דער סאָציאַליסט טוט אָן די היטל און מוזעצט זיך אַוועק קאָנקורירן מיט משה מיכהלען פון... תלמוד-תורה,

אַלץ פאַרן זלאָטע! וואָס מיר פּאַרטיי, וואָס מיר אידעע, פּרינציפּן, סאָציאַליזם דער זלאָטע זאָל לעבן!

צו פוצן און פרעסן

מענער און דאַמען-מלבושים

סאָליד און ביליג

ביי **י. זוסמאַן**

גראַבאַנאָווער 16.

פּ נ ח ס!

בצערך — רגשי השתתפותנו

בלימה ויהודית.

וואָס מען לייענט?

די אייראָפּעער רעדן זיך איין, אַז אין אייראָפּע איז נולד געוואָרן די קולטור און פונדאַנען האָט מען זיי פאַרשפּרייט אויף ארבע פּנות העולם. קוקן מיר זיך אָבער צו צו פיל אוצרות, וואָס די מאָדערנע קולטור פאַרמאָגט אין פּרוון מיר צו דערגרונטעוען, פונוואַנען אָט די אוצרות שטאַמען. אַזוי געפינען מיר, אַז שוין אַ סך יאָרן פריער האָבן ווילדע אַזיאַטן אָדער אַפריקאַנער שבטים געוווסט דערפון און מיר האָבן עס זיי נאָכגעמאַכט אָדער פּשוט פון זיי געגנבעט און עס אנגעגעבן פאַר אונזערס...

שוין מיט 800 יאָר צוריק, אין אָנהייב פון 12-יאָרהונדערט אין אין פּעקין אַרויסגעגעבן געוואָרן אַ טאָגבלאַט, וואָס האָט געהייסן „קיי פּאַו" אויף אונזער לשון הייסט דאָס: „טעגלעכע ידיעות", די דאָזיקע צייטונג, פון וועלכער סזענען ביז היינט דערהאַלטן געוואָרן גאַנצע יאָרביכער, האָט געהאַט 7 קאָלומנעס (שפּאַלטן) יעדע קאָלומנע האָט 16 שורות. די דאָזיקע צייטונג איז געווען 15 צענטימעטער גרויס און האָט געהאַט 16 זייטן אַ טאָג.

אין דעם דאָזיקן בלאַט, וואָס איז געווען פאַרשפּרייט אין גאַנץ כינע, האָט די רעגירונג מודיע געווען אַלע אירע געזעצן און בכלל אַלעס, וואָס זי האָט געוואָלט דאָס פאָלק זאָל עס וויסן. גאַנץ וויכטיקע ידיעות פון רוסלאַנד און פון יאַפּאַן האָט דאָס בלאַט אויך געבראַכט. אויף ווי ווייט די דאָזיקע ידיעות האָבן דערגרייכט כינע און ווי ווייט סאיז וויכטיג געווען די כינעזישע לעזער זאָלן זיך דערפון דערוויסן.

און ווען מיר זענען שוין ביים קאַפּיטל צייטונגען, איז ווערט אַ קוק צו טאָן, ווי ווייניק מאינטערעסירט זיך ווייט איז דער וועלט פאַר ערנסטע בלעטער. בלויז סענסאַציע - בלעטער מאַכן היינט דאָס געשעפט. גוטע ערנסטע בלעטער, מיט וועלכע מהאָט מאָרן קריג מרעיש עולמות געווען, האָבן היינט גאָר ווייניק לעזער.

דער לאָנדאָנער „דיילי מייל" למשל, וואָס האָט פאַרן קריג געהאַט ערך 3 מיליאָן לעזער, האָט היינט אַ טיראַזש פון קוים 160 טויזנט.

דאָס ערנסטע וועלט-בלאַט „טיימס" האָט אַ טיראַזש פון קוים אַ האַלבן מיליאָן בלעטער, בשעת דאָס סענסאַציע בלאַט „דיילי עקספּרעס" גייט אַרויס אין 2 אויפלאַגעס אַ טאָג און האָט אַ טיראַזש פון קרוב צו 4 מיליאָן עקזעמפּלאַרן און זונטאָג ערך 6 מיליאָן עקזעמפּלאַרן. די „דיילי קראָניקל" מיט דער „ניוס קראָניקל" מיט זייערע סענסאַציעס דרוקן זיך אין מער ווי אַנדערהאַלבן מיליאָן נומערן אַ טאָג, בשעת די ערנסטע „מאָרנינג-פּאָסט" האָט געמוזט פאַרקויפט ווערן...

דאָס זעלבע איז אויך אין אַנדערע לענדער, דער פּאַריזער "פיגאַראָ" וואָס האָט פריער איבערגעקערט ממש אַ וועלט און אַלע מלוכות האָבן דערפאַר געציטערט, האָט היינט אַ טיראַזש פון 60 טויזנט בלעטער און דאָס סענסאַציע-בלאַט „פּאַרי סואַר" מיטן „פּאַרי מידי" דרוקן זיך איבער 2 מיליאָן בלעטער אַ טאָג און זענען אומעטום פאַרשפּרייט.

מוסאָליניס „דזשאָרנאַלע די איטאַליע" האָט קוים 100 טויזנט עקז. אַ טאָג און גאַנץ קליינע איטאַליענישע סענסאַציע-בלעטער האָבן אַ טיראַזש פון מער ווי אַ האַלבן מיליאָן בלעטער אַ טאָג.

אויך אין יאַפּאַן האָבן נישט די ערנסטע בלעטער, וואָס צאָלן אַוועק אַ הון רב פאַר מיטאַרבעטער און קאָרעספּאָנדענטן אין דער גאַנצער וועלט. די גרויסע אויפלאַגן, נאָר די סענסאַציע-בלעטער „אַסהאַי שינבון" און „נישי-נישי", וואָס דרוקט זיך אין מיליאָנען נומערן יעדן טאָג.

אין ניו-יאָרק דרוקט די „דיילי-ניוס" יעדן טאָג מער ווי אַנדערהאַלבן מיליאָן עקזעמפּלאַרן און די ערנסטע „ניו-יאָרק-טיימס" דרוקט בלויז 400 טויזנט עקז. דאָס גרעסטע בלאַט אין זיד-אַמעריקע, די בוענאָס איירעסער „פּרענזאָ" דרוקט בלויז 240 טויזנט בלעטער אַ טאָג.

די מאָסקווער „פּראַוודאַ" דרוקט זיך אין 2 מיליאָן בלעטער און די „איזוועסטיאַ" אין 1.7 מיליאָן בלעטער אַ טאָג.

ז. האַבער.

Redaktor wydawca: Chaim D. Miodek Druk. „Express" Biała-Podlaska Piłsudskiego 6